

Sloboda izražavanja – presude Evropskog suda za ljudska prava

Bilten LIII: PREGLED PRESUDA IZ APRILA 2015.

4. maj 2015.

U aprilu 2015, Evropski sud za ljudska prava je odlučivao u sljedećim slučajevima koji su se odnosili na slobodu izražavanja:

- **Morice protiv Francuske** (predstavka br. 29369/10), 23. april 2015, Veliko vijeće: osuda advokata za klevetu zbog kritike na račun sudija prekršila je slobodu izražavanja;
- **Martin protiv Mađarske** (predstavka br. 69582/13), 7. april 2015, odluka o prihvatljivosti: disciplinski postupak protiv advokata zbog uvredljive kritike na račun sudije nije doveo do kršenja prava na slobodu izražavanja;
- **Armellini i drugi protiv Austrije** (predstavka br. 14134/07), 16. april 2015: osuda za klevetu zbog neosnovanih optužbi za namještanje mečeva nije prekršila pravo na slobodu izražavanja.

Navedeni slučajevi ticali su se sljedećeg:

- **Morice protiv Francuske** (predstavka br. 29369/10), 23. april 2015, Veliko vijeće: osuda advokata za klevetu zbog kritike na račun sudija prekršila je slobodu izražavanja

Advokat je osuđen za klevetu zbog primjedbi na račun dvojice istražnih sudija koji su bili izuzeti iz istrage o ubistvu francuskog sudije u Džibutiju. Zastupao je udovicu ubijenog sudije, a dvojicu sudija je kritikovao zbog propusta da predaju dokazni materijal prikupljen u toku istrage sudiji koji je od njih preuzeo slučaj. Takođe je naveo da su sudije bili previše bliski sa istražiteljima u Džibutiju, što je uticalo negativno na njihovu nezavisnost. Jedan od dvojice kritikovanih sudija predsjedavao je i u drugom kontroverznom slučaju u koji je advokat *Morice* takođe bio uključen. On se žalio na postupanje sudije i u tom slučaju. G. *Morice* se žalio ministru pravde u vezi slučaja Džibuti, o čemu su pisale nacionalne novine *Le Monde*, navodeći da je *Morice* izjavio kako je postupanje istražnih sudija bilo "u potpunoj suprotnosti sa principima objektivnosti i nepristrasnosti", kao i da su "tužilac [u Džibutiju] i francuski sudije bili u dosluhu". Sudije su podnijele krivičnu prijavu protiv glavnog urednika lista *Le Monde*, novinara koji je napisao članak i *Morice*-a, optužujući ih za klevetu. *Morice* je proglašen krivim kao saučesnik i naređeno mu je da plati kaznu u iznosu od 4.000 €, 1.000 €

jednom od sudija za troškove i po 7.500 € odštete obojici sudija, kao i da objavi obavještenje u listu *Le Monde*. Predstavka koju je potom podnio Evropskom sudu za ljudska prava bila je odbijena, pa je *Morice* zatražio da se predmet uputi Velikom vijeću Suda na ponovno razmatranje.

Veliko vijeće je utvrdilo da je presuda za klevetu prekršila advokatova prava. Sud je konstatovao da je, kao advokat, on imao pravo da brani svoje klijente i putem štampe, navodeći istovremeno da je postojala jasna razlika između riječi koje je advokat izgovorio unutar sudnice, koje uživaju veoma visok stepen zaštite, i van sudnice, gdje tako pojačana zaštita nije važila. Sud je naveo da se *Morice* dalje oslanjao na svoje građansko pravo da doprinese raspravi o stvarima od javnog interesa. Iako tada nije postupao u ulozi novinara, kojima Sud dodjeljuje visok stepen zaštite, državne vlasti ipak imaju obavezu da zaštite debatu o pitanjima od javnog interesa. Sud je konstatovao i da je *Morice* imao jak činjenični osnov za svoje komentare. Postupao je u svojstvu advokata u dva slučaja visokog profila u kojima je sudija M. bio istražni sudija, i u oba slučaja apelacioni sudovi su utvrdili određene propuste, što je dovelo do izuzeća pomenutog sudije iz tih slučajeva. Što se tiče primjedbi koje je advokat iznio, Sud je zaključio da su bile blisko povezane sa činjenicama predmeta i da nijesu bile ni obmanjujuće, ni neopravdane.

Veliko vijeće je dalje konstatovalo da je navedeni slučaj izazvao veliku medijsku pažnju. Domaći sudovi su to uzeli kao dokaz ličnog animoziteta između advokata i jednog od dvojice sudija. Veliko vijeće se nije složilo sa tom ocjenom, navodeći da, iako je u primjedbama advokata bilo malo netrepeljivosti, one su se ticale navodnih nedostataka u sudskoj istrazi, a to je pitanje na koje advokat treba da može da skrene pažnju javnosti.

Sud je naveo da bi sudije u principu trebalo da tolerišu kritiku. Granice prihvatljive kritike na račun članova pravosuđa, dijela osnovne institucije države, šire su nego u slučaju običnih građana. Istovremeno, Sud je naglasio potrebu da se održi autoritet sudstva i osiguraju odnosi zasnovani na uzajamnom razumijevanju i poštovanju između različitih aktera pravosudnog sistema.

Konačno, Sud je uzeo u obzir i prirodu i težinu izrečene kazne. Ponovio je da bi čak i relativno niska novčana kazna i dalje imala negativan efekat na ostvarivanje slobode izražavanja. Izricanje kazne advokatu može imati i određene posljedice, posebno u pogledu njegove reputacije ili povjerenja javnosti i njegovih klijenata.

Uzimajući u obzir sve navedeno, Sud je zaključio da je osuda advokata za klevetu nesrazmjerno povrijedila njegovo pravo na slobodu izražavanja.

- **Martin protiv Mađarske** (predstavka br. 69582/13), 7. april 2015, odluka o prihvatljivosti: **disciplinski postupak protiv advokata zbog uvredljive kritike na račun sudije nije doveo do kršenja prava na slobodu izražavanja**

Riječ je o advokatu koji je zastupao kompaniju uključenu u slučaj nesavjesnog liječenja. On se žalio na odluku prvostepenog suda protiv pomenute kompanije, navodeći da je "u svojoj presudi sud "sanjao" da su udovi tužioca bili bolni i otečeni... opet, sudija je sanjao o nečemu u presudi, dok u izvještaju vještaka toga nije bilo... sudija, izrazito pristrasan na štetu tužene strane i njihovog pravnog zastupnika, zanemario je mišljenje vještaka". Advokat je potom dodao da se greške koje je on identifikovao u presudi nijesu mogle pripisati neiskustvu, jer je predsjedavajući sudija u ovom slučaju imao dugogodišnje iskustvo. U odvojenom slučaju u kojem je predsjedavao isti sudija, tražio je da on bude izuzet zbog pristrasnosti, navodeći da je "pokazao nezakonitu dobrotu" prema tužiocima jer je sudija lično osjećao nenaklonost prema advokatu. Nekoliko nedjelja kasnije advokat se na sudiju žalio predsjedniku Okružnog suda, sumnjičeći ga za krivične radnje. Kao posljedica toga, protiv sudije je pokrenuta krivična istraga, koja je kasnije obustavljena. Sudija je zatim podnio žalbu protiv advokata lokalnoj advokatskoj komori. Konstatujući da je advokat, kroz različite izjave, sproveo lični napad na sudiju i negirao mu potrebno poštovanje, disciplinska komisija izrekla mu je novčanu kaznu u iznosu od 400 €. Sudovi su odbacili njegove žalbe, smatrajući da je advokatov neučtiv ton mogao da podriva autoritet sudstva. On se tada obratio Evropskom sudu za ljudska prava, tvrdeći da je novčanom kaznom povrijeđeno njegovo pravo na slobodu izražavanja.

Evropski sud za ljudska prava je zaključio da je pritužba advokata očigledno neosnovana i proglasio je neprihvatljivom. Sud se složio sa domaćim sudovima da su advokatove izjave imale uvredljiv ton, optužujući sudiju da je u presudu ugradio i elemente mašte. Advokat je lako mogao da naglasi suštinu svoje kritike bez upotrebe uvredljivog jezika. Osim toga, Sud je konstatovao da je u disciplinskom postupku, koji nije bio javan i nije imao nikakve posljedice na njegovo pravo da obavlja svoju profesiju, advokatu izrečena relativno niska novčana kazna. Sud se složio da su razlozi koje su domaći sudovi naveli u prilog svojim odlukama "relevantni i dovoljni", te da izrečena novčana kazna nije bila nesrazmjerna legitimnom cilju kome se teži, tj. održavanju autoriteta sudstva.

- **Armellini i drugi protiv Austrije** (predstavka br. 14134/07), 16. april 2015: **osuda za klevetu zbog neosnovanih optužbi za namještanje mečeva nije prekršila pravo na slobodu izražavanja**

Slučaj se ticao dvojice novinara koji su objavili članak u regionalnim novinama u kojem su naveli da je kladioničarska mafija podmitila nekoliko fudbalera da "namjeste" rezultate utakmica. Pomenuti igrači su podnijeli krivičnu prijavu protiv novinara, koji su zatim osuđeni za klevetu na uslovnu novčanu kaznu. Osim toga, kompaniji u čijem su vlasništvu novine bilo je naloženo da plati odštetu u iznosu od po 12.000 € svakom od tužilaca. Sve žalbe koje su podnijeli domaćim sudovima bile su odbijene, pa su se novinari obratili Evropskom sudu za ljudska prava.

Evropski sud za ljudska prava je utvrdio da se navedeni članak bavio pitanjem od značajnog javnog interesa, tj. namještanjem mečeva i prevarom koja je sa tim povezana. Istovremeno, Sud je primijetio da novinari nijesu o tome pisali uopšteno, već su direktno napali trojicu fudbalera, optuživši ih za namještanje utakmica. Optužbe je okarakterisao kao vrlo ozbiljne, čiji uticaj ne samo da je oštetiio lični i profesionalni ugled fudbalera, već je mogao imati i značajne finansijske posljedice po njih. Sud je zatim zaključio da je bilo neophodno da novinari imaju jak činjenični osnov za iznesene optužbe, ali da to nije bio slučaj. Takođe su propustili da zatraže odgovarajući komentar od samih igrača. Konačno, Sud je primijetio da su sami novinari dobili samo uslovnu novčanu kaznu i da je kompaniji bilo naređeno da plati odštetu. Nijesu bili nesrazmjerni ni iznos novčane kazne, niti odšteta. Iz tih razloga, Sud je zaključio da pomenuta presuda nije prekršila pravo na slobodu izražavanja.

Pripremio: Peter Noorlander, direktor Media Legal Defence Initiative, u saradnji sa HRA

Bilteni se objavljuju u okviru projekta „Podrška razumijevanju novinarske etike i slobode izražavanja“, koji finansira Ambasada Sjedinjenih Američkih Država u Podgorici.
